

“Оџо сайдар киинэ “Алгыс” уһуйаан Чыаппара сэл.” Чурапчы улууһа

**“Сагатыгар кэһиллиилээх саха оџотун нууччалыы
чистоговорка көмөтүнэн сагарар аппараатын сайыннарыы”**

Логопед-учуутал:
Слепцова Екатерина Егоровна

2021с.

Тоџооһо: Дорџоону чуолкайдык санарыы оџо личность быһыытынан толору сайдан тахсарыгар улахан суолталаах. Үчүгэй, чуолкай саналаах оџо саастыылаахтарын кытта түргэнник бодоруһар, бэйэтин санаатын сааһылаан санарар буолар. Дорџоону чуолкайдык санарда үөрэтэргэ ордук чистоговорка көмөлөөбүн учуонайдар чинчийиилэрэ дакаастыыр.

Саха оџото уоһа көнтөрүк буолан айабын ситэри аппарат, алын сынгааба хамсыыра мөлтөх. Тыла эмиэ көнтөрүк, үөһэ-аллара имигэстик түһэн-тахсан, өрө токуруйан испэт. Ол барыта холбоһон, нуучча оџотун кытта тэннээтэххэ, саха оџото артикуляционной базата элбэх уратылаах, саната чуолкайа суох, бүтэни буолар. Итини туоратарга туһулаан нууччалыы чистоговорканы үөрэтиини тоџоостообунан аабабын.

Сыала: Санатыгар кэһилиилээх саха оџотун нууччалыы чистоговорка көмөтүнэн санарар аппаратаын сайыннарыы.

Соруктара:

- ♦Туһааннаах литератураны аабыы, үөрэтии.
- ♦Сөптөөх материаллары хомуйуу.
- ♦Чистоговорканы үлэбэ сөптөөх ньымалары көрдөөһүн.
- ♦Иитээчилэри, төрөппүттэри кытта ситимнээхтик үлэлэһии.

Биһиги оџолорбут үксүлэрэ нууччалыы дорџооннорго [ц], [з], [ж], [ш], [щ], [р] дорџоону сатаан санарбаттар, ыарырбаталлар. Ону туоратарга мин үлэбэр чистоговорканы туһанабын.

Чистоговорка – дорџоон сүһүөххэ дьүөрэлэһиитэ буолар, артикуляционной аппараты сайыннараарга, элбэхтэ дорџоону тупсарыыга туһуланар.

Дорџоону сатаан санарбат оџону кытта үлэ 4 этаптан турар:

1. Бэлэмнээһин – манна хас да хайысхалаах үлэ барар: дорџоон артикуляциятын билиһиннэрии, дорџоону санардарга сөпкө тыыныыга, тарбабы сайыннарыыга, дорџоону арааран истиигэ.
2. Дорџоону туруоруу.
3. Дорџоону көнө, төттөрү сүһүөхтэргэ, тылга, этиигэ санардыы.
4. Дифференциация. Манна үлэ майгыннаһар дорџооннору истэн уонна санаран араарарга ытыллар.

Чистоговорканы үлэбэр 3 уонна 4 этаптарга киллэрэбин.

Үлэбэр туттар сүрүн ньымаларым:

- Көрдөрөр
- Үтүгүннэрэр
- Оонньоу
- Мнемотехника.

Бу үлэбэр Николай Демьянович Дьячковскай (“Звуковой строй якутского языка”), Галина Алексеевна Гербова, Саргылана Васильевна Гоголева, Игнатий Иванович Каратаев, Валентина Семеновна Илларионова, бэйэбит уһуяаммыт педагога Мария Петровна Попова уо.д.а. үлэлэрин тирэх оностобун.

Чистоговорканы араас ооньюуларга. Эрчиллиилэргэ, физминуткаларга киллэрэбин.

Биирдиилээн уонна майгыннаһар (дифференциацияҕа) дорҕооннорго картотека оһоһуннум. Сүһүөхтэргэ ойуулаах чистоговоркалары мустум.

Биһиги үлэбит төрөппүтү кытта ситимнээх буоллабына түмүктээх буоларынан, ааспыт үөрэх сылыгар биирдиилээн дорҕооннорго түмүлүктэри онорон саҕалаабытым. Бу түмүлүкпэр чистоговорканы эмиэ киллэрбитим.

Ааспыт сылга сыл санатыгар мөлтөх саналаах 8 оҕо дьарыктаммытыттан сыл түмүгэр 5-һэ тубуста, 2-тэ көннө.

Санатыгар кэһиллиилээх саха оҕотун нууччалыы чистоговорка көмөтүнэн санарар аппараатын сайыннарар үлэни ситимнээхтик ыыттаһа оҕо улааттабына нууччалыы санарарыгар акцена суох буолуо диэн сабаҕалыбын.

Туһаныллыбыт литература:

1. “Звуковой строй якутского языка” Н.Д.Дьячковской.
2. “Обучение русскому языку в якутских детских садах” / С.В. Гоголева. Якутск: Бичик, 1996.
3. “Оҕону чуолкайдык сангарарга үөрэтии уонна грамотаҕа үөрэнэргэ бэлэмнээһин” / И.И. Каратаев. Дьокуускай: Бичик, 2019.
4. “Логопедическая работа с детьми с общим недоразвитием речи” / В.С. Илларионова. Якутск: Бичик, 1995.
5. «Программа обучения детей-саха русскому языку в национальных детских садах» / М.П. Попова. Якутск: «Издательство ЯГУ», 2006.